

м. Глухів-2023

Робочу програму складено на основі:

1. Освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія) Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Укладач робочої програми : доктор. пед. наук, доцент Гриценко Андрій Петрович

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою історії, правознавства та методики навчання

протокол № 1 від « 28 » серпня 2023 року

Завідувач кафедри Андрій ГРИЦЕНКО, доктор. пед. наук, доцент

(підпис) _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІ Філології та історії

протокол № 8 від « 29 » серпня 2023 року

Голова вченої ради ННІ ФІ Олена ЧУМАЧЕНКО, кандидат іст. наук, доцент

(підпис) _____

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Андрій ГРИЦЕНКО, доктор. пед. наук, доцент

(підпис) _____

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ	3
III. ОBOB'ЯЗКИ МЕТОДИСТА-ПРЕДМЕТНИКА	4
IV. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	4
V. ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	5
VI. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ПРАКТИКАНТІВ	6
VII. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	7
VIII. ФОРМА ЗВІТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРО ПРАКТИКУ	7
IX. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ	7
X. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ЗАЛІКОВОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (ПРАКТИКА В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ) СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	9
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ	11
ДОДАТКИ	
1. План опису кабінету історії	14
2. Схема аналізу уроку історії	14
3. Схема плану-конспекту уроку	16
4. Технологічна карта конструювання уроку формування нових знань	17
5. Приклад уроку формування нових знань	19
6. Орієнтовна схема психолого-педагогічної характеристики на особистість учня	23
7. Титульна сторінка розгорнутого плану-конспекту залікового уроку	24

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчально-залікова практика у закладі загальної середньої освіти (практика в основній школі) студентів зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія) є невіддільною складовою освітньо-професійної підготовки студентів, основними завданнями якої є закріплення здобутих теоретичних знань, формування у студентів умінь і навичок проведення навчальної та позакласної роботи за спеціальністю, виховної роботи в учнівському колективі.

Під час практики в основній школі студент оволодіває сучасними формами, методами, прийомами, засобами, технологіями планування і здійснення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти; поглиблює та закріплює теоретичні знання, здобуті в університеті. Практика розвиває у студентів креативні уміння, творчу ініціативу, надає можливість для реалізації особистісного навчання учнів, впровадження комунікативно-функціонального підходу в процесі проведення уроків із використанням сучасних технологій і методик активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку науково-дослідних умінь з подальшим їх застосуванням в освітньому процесі.

Організація практичної підготовки студентів регламентується документами: «Положенням про організацію, проведення практичної підготовки студентів у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка», затверджений наказом МОН № 93 від 8 квітня 1993 р.; «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства №351 від 20.12.1994 р.); «Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»; «Концепції «Нова українська школа»: концептуальні засади реформування середньої школи, схваленої рішенням колегії МОН України №10 від 27.10.2016 року; Методичних рекомендаціях до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти: Абетка для директора»).

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Практика (в основній школі) студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є кінцевим етапом навчання і здійснюється з метою узагальнення та вдосконалення знань, практичних умінь і навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, набуття професійного досвіду.

Згідно з навчальним планом практика проводиться на IV курсі загальною тривалістю 6 тижнів. Базою практики є заклади загальної середньої освіти м. Глухова та заклади освіти відповідно до укладеної студентом двосторонньої угоди, цільового направлення.

Відповідальними за практику є кафедри: історії, правознавства та методики навчання; педагогіки та менеджменту освіти.

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою практики (в основній школі) є оволодіння теоретичними основами сучасної методики викладання історії, здобуття потрібних навичок застосування набутих у ЗВО знань на практиці, оволодіння методикою проведення уроків різних типів та методикою позаурочної та позакласної роботи з предметів історичного циклу, узагальнення, систематизація, поглиблення загальнопедагогічних знань, умінь і навичок, а також підготовка до виконання функцій вчителя історії та реалізації системи навчально-виховної роботи з учнями.

Завданнями практики (в основній школі) визначені:

- вдосконалення вмінь та навичок застосування історичних знань для вирішення навчально-виховних та науково-методичних завдань, із урахуванням вікових й соціально-психологічних особливостей учнів у певних педагогічних ситуаціях;
- використання мультимедійних засобів навчання на уроках історії;
- опанування технологіями проведення комбінованого уроку, уроку формування нових знань, уроку формування знань, умінь, навичок, уроку застосування знань, умінь, навичок, уроку узагальнення та систематизації знань;
- набуття досвіду організації та проведення позаурочної та позакласної роботи з історії;

- формування вмінь створювати експозиції кабінету історії, шкільного історичного музею;
- здійснювати краєзнавчу, екскурсійну роботу, використовувати її результати в навчально-виховному процесі;
- здійснювати трудове, моральне, екологічне, естетичне, фізичне та інші види виховання учнів у процесі вивчення.

Після проходження практики студент повинен оволодіти наступними **компетенціями**:

1. розвивати творчу ініціативу, створювати експозиції кабінету історії, шкільного історичного музею; надавати можливість для реалізації особистісного навчання учнів;
2. здійснювати краєзнавчу, екскурсійну роботу, використовувати її результати в освітньому процесі;
3. володіти технологіями проведення комбінованого уроку, уроку формування нових знань, уроку формування знань, умінь, навичок, уроку застосування знань, умінь, навичок, уроку узагальнення та систематизації знань;
4. засвоювати сучасні форми, методи, прийоми, засоби, технології навчально-виховної роботи у закладах загальної середньої освіти; поглиблювати та закріплювати теоретичні знання, здобуті в університеті;
5. вдосконалювати уміння та навички застосування історичних знань для вирішення навчально-виховних та науково-методичних завдань, із урахуванням вікових та соціально-психологічних особливостей учнів у педагогічних ситуаціях;
6. активізувати пізнавальну діяльність учнів, розвиток науково-дослідних умінь з подальшим їх застосуванням у вчительській роботі;
7. удосконалювати знання та уміння в освітній галузі, оволодівати теоретичними основами сучасної методики викладання історії, методикою проведення уроків різних типів та методикою позаурочної та позакласної роботи з предметів історичного циклу, узагальнення, систематизація, поглиблення загальнопедагогічних знань, умінь і навичок, підготовка до виконання функції вчителя історії та реалізації навчально-виховної системи;
8. співвідносити розвиток історичних явищ і процесів із географічним положенням країн та природними умовами; використовувати карти під час визначення причин та наслідків історичних подій, процесів; характеризувати регіональні особливості та геополітичні чинники розвитку країн на основі аналізу карти і факторів довкілля;
9. аналізувати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу; зіставляти історичні події, явища із періодами (епохами), орієнтуватися на використання наукової періодизації історії як способу пізнання історичного процесу;
10. аналізувати й оцінювати критично історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати необ'єктивність; організувати самостійну інтерпретацію школярами змісту історичних джерел та відображених історичних фактів, подій, явищ; оцінювати, порівнювати, пояснювати учнями факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел;
11. аналізувати й синтезувати історичну інформацію; використовувати на уроці історії наукову термінологію; створювати історичні та політичні портрети; проводити нескладні дослідження та проектні роботи;
12. порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти й діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, власну систему цінностей із позиції загальнолюдських та національних цінностей; виявляти суперечності в позиціях, інтересах, потребах соціальних груп і окремих осіб та роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку; оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути необ'єктивними.

Основні навчальні компетентності як результат успішного проходження практики

Інтегральна компетентність

I.K.1 Здатність розв'язувати задачі в галузі середньої освіти як галузі професійної діяльності й комплексні проблеми історії під час навчання, що передбачає проведення дослідницької роботи щодо наявних цілісних знань та/або професійної практики й характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності

ЗК 3. Прагнення до саморозвитку, підвищення кваліфікації та майстерності

ЗК 4. Розуміння соціальної важливості професії

ЗК 5. Постановки цілей та визначення шляхів їх досягнення.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання на практиці

Фахові компетентності спеціальності

ФК 8. Здатність використовувати на практиці знання з історичних курсів; ефективно застосовувати новітні методики викладання історичного матеріалу.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Знати закономірності поступу людських спільнот та цивілізаційних блоків в суспільно-політичній сфері від доби палеоліту до сьогодення

ПРН 6. Уміння розробляти план та застосовувати сучасні методики психолого-педагогічного вивчення особливостей психологічного розвитку, соціалізації учнів/студентів та вдало інтерпретувати отримані результати.

ПРН 9. Уміння вибирати необхідні методи, засоби подання навчального матеріалу, форми організації навчального процесу при проходженні педагогічної практики в старшій школі.

ПРН 12. Здатність побудувати психолого-педагогічний портрет учня/студента, колективу для обрання оптимальних методик викладу матеріалу історичного та правового характеру.

ПРН 15. Здатність аналізувати та оцінити рівень взаємовідносин учнів/студентів в колективі для обрання оптимальних засобів та форм вивчення та закріплення історичного матеріалу.

ПРН 18. Здатність вибирати, упорядковувати та вдало поєднувати різні методи та засоби для активізації пізнавальної діяльності учнів/студентів при вивченні, закріпленні нового матеріалу на заняттях з історії.

ПРН 19. Здатність оцінювати важливість використання історіографічної спадщини та джерельної бази в навчальному процесі та науково-дослідній діяльності.

ПРН 20. Володіти діловим мовленням; знати основні ідіоматичні вирази ділової української та іноземної мови; застосовувати здобуті професійні та комунікативні навички для презентації результатів власних педагогічних та історичних досліджень та досліджень.

ПРН 21. Оцінювати ефективність методів та засобів вивчення історії для аргументованого обрання в подальшому найбільш вдалих.

Засоби діагностики результатів навчання, зокрема, методи їх демонстрування: звітня документація, презентація результатів та виступи на звітній конференції, фотозвіт.

III. ОBOB'ЯЗКИ МЕТОДИСТА-ПРЕДМЕТНИКА

Методичне керівництво практикою здійснюють викладачі, які мають вчений ступінь або досвід роботи вчителя історії у закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО). Протягом практики викладач-методист:

1. Бере участь у настановчій та підсумковій конференціях педагогічних практик.
2. Проводить консультації до кожного залікового уроку та предметного виховного заходу.
3. Перевіряє, затверджує конспекти залікових уроків і предметних виховних заходів.
4. Обов'язково відвідує (згідно з розкладом), аналізує та виставляє оцінку за проведені залікові уроки, предметні заходи.
5. Проводить бесіди з учителями-предметниками, надає за їх проханням методичну допомогу.
6. Бере участь у роботі зборів педагогічного колективу школи за підсумками педагогічної практики.
7. Перевіряє документацію з педпрактики та подає інформацію груповому керівникові.
8. Організовує свою роботу в тісній співпраці з груповим керівником.

IV. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

1. Студент-практикант зобов'язаний своєчасно виконувати всі види робіт, передбачені програмою практики, проводити навчально-виховну роботу, забезпечуючи єдність навчання та виховання учнів.
2. Під час практики студент повинен показати себе як вчитель-початківець із високим рівнем громадської активності та глибокою зацікавленістю до педагогічної роботи, любов'ю до учнів.
3. Студенти-практиканти мають право з усіх питань, що виникають у процесі практики, звертатись до керівників практики від університету; вносити пропозиції по вдосконаленню навчально-виховного процесу, організації практики; брати участь у громадському та профспілковому житті навчального закладу, у конференціях та нарадах; користуватись бібліотекою, кабінетами та науково-методичними посібниками, що в них зберігаються.
4. Студенти-практиканти зобов'язані з'являться до заклад загальної середньої освіти за 20 хвилин до початку занять та знаходитись там протягом робочого дня.
5. Студент-практикант повинен мати охайний вигляд, бути зразком працьовитості, організованості, ввічливості, завжди проявляти відповідний педагогічний такт у спілкуванні з учнями, вчителями, адміністрацією та батьками, брати активну участь у громадському житті колективу навчального закладу.
6. Кожен студент веде щоденник, у якому фіксує результати спостережень та аналізу навчально-виховної роботи з учнями, а також складає плани-конспекти всіх проведених ним уроків та позакласних заходів із фаху.
7. Практикант організовує свою діяльність у відповідності з вимогами статуту навчально-виховного закладу, виконує правила внутрішнього розпорядку, виконує вказівки адміністрації та керівників практики. В разі невиконання вимог, які ставляться до практикантів, порушник може бути усунутий від проходження практики.
8. Студент, якого усунули від практики, або студент, робота якого під час педагогічної практики визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план даного семестру. За рішенням Ради ННІ філології та історії йому можна призначити повторне проходження практики без відриву від навчальних занять в університеті.
9. На період практики один із групи студентів, що проходять практику у відповідному навчально-виховному закладі, призначається старостою групи. В обов'язки старости входить облік відвідування студентів, загальна організація роботи, повідомлення студентів про колективні консультації та семінари, виконання доручень керівників практики.

V. ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Під час практики студенти проводять основні види роботи, притаманні діяльності вчителя:

- 1) *навчально-виховну* – з учнями, а саме: складають план роботи та працюють за ним;

розробляють розгорнуті плани-конспекти уроків та виховних заходів; сприяють всебічному розвитку учнів, відбираючи для цього конкретний зміст і засоби педагогічного впливу; продовжують формувати учнівський колектив; створюють умови для розвитку самостійної діяльності учнів; підтримують у класі комфортний психологічний клімат, забезпечують охорону здоров'я дітей;

- 2) *просвітницьку* – серед учнів з питань історії, краєзнавства, психології, охорони природи, а також серед батьків учнів, надаючи консультації стосовно індивідуального підходу у вихованні дітей і розвитку їх пізнавальної активності, приймаючи участь у проведенні батьківських зборів;
- 3) *методичну* – спільно з педагогічним колективом школи, під час методичних семінарів, засідань методоб'єднань, аналізу шкільної документації та досвіду вчителів;
- 4) *дослідницьку* – спільно з викладачем ЗВО збирають експериментальний матеріал для виконання курсових і дипломних (бакалаврських) робіт (якщо це передбачено навчальним планом), впроваджують результати педагогічного дослідження в теорію та практику роботи школи.

Період проходження практики студентами умовно поділяється на три етапи: *ознайомлювальний, основний, завершальний*.

Ознайомлювальний етап триває протягом першого тижня протягом якого студент-практикант повинен:

- а) ознайомитись з класами, календарно-тематичним планом уроків історії, методичною базою викладання предмету в школі;
- б) скласти опис кабінету історії у відповідності із планом (додаток 1);
- в) відвідати уроки історії у вчителя, до якого він прикріплений, зробити повний аналіз одного з них (у 7- 11 класах) за поданою схемою (додаток 2);
- г) ознайомитись із планом позаурочної та позакласної роботи з предмету;
- е) скласти індивідуальний план на період проходження практики, графік проведення залікових уроків та позакласного предметного заходу.

Протягом наступних тижнів практики (основний етап) студент проводить *пробні та залікові* уроки з історії, виховну роботу з предмету. За період педпрактики студенти повинні:

1. Провести 2-4 пробні уроки¹. Тільки після того, як керівник практики від кафедри та вчитель в ЗЗСО дасть схвальну оцінку таким урокам, можна переходити до залікових уроків.

2. Провести 6 залікових уроків з предметів громадянської та історичної освітньої галузі (з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, правознавства), що оцінюються методистом і вчителем. Наприклад, у 7 класі - з розділів «Галицько-Волинська держава», «Україна у складі Великого князівства Литовського», «Європа. Візантія. Арабський світ (VII-XV ст.)»; у 8 класі - з розділів «Українські землі в 60-70 рр. XVII ст.», «Франція. Просвітництво. Росія. США (др. пол. XVII – поч. XVIII ст.)»; у 9 класі - з розділів «Суспільно-політичний рух у др. пол. XIX ст.», «Завершення формування світових колоніальних імперій. Міжнародні відносини (кін. XIX ст.)». В окремих випадках дозволяється замість уроків в 7-9 класі проводити уроки з курсу «Історія» в 5-6 класах (за вибором).

3. Підготувати та провести позакласний захід з навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі в 5-9 класах.

4. Виготовити наочність до залікових уроків.

5. Відвідати уроки вчителів історії, ознайомитись з їхнім досвідом викладання, проаналізувати один із них.

6. Відвідувати залікові уроки інших студентів-практикантів.

7. Скласти розгорнуті плани-конспекти залікових уроків та позакласного предметного заходу.

8. Подати наочність, плани-конспекти, аналіз уроку та опис кабінету історії на захист педпрактики.

9. Здійснювати позаурочну індивідуальну, групову та масову роботу.

¹ Увага! Кількість пробних уроків визначає керівник практики від кафедри та/або вчитель в ЗОШ

10. Виконати індивідуальні завдання педпрактики (профорієнтаційна робота).
ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА

Проведення профорієнтаційної роботи з учнями ЗЗСО та визначення можливих вступників до Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка на спеціальність 014 Середня освіта (Історія) та інші спеціальності Університету

11. Взяти участь у підведенні підсумків педпрактики.

Завершальний етап практики включає оформлення щоденника навчально-залікової практики у закладі загальної середньої освіти (практика в основній школі); підготовку звіту про виконання індивідуального плану роботи практиканта; прилюдний звіт на методичній конференції про виконану за час практики роботу.

VI. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ПРАКТИКАНТІВ

Під час проходження навчально-залікової практики у закладі загальної середньої освіти (практика в основній школі) студенти мають виконати ряд індивідуальних завдань.

Педагогічна робота:

1. Зробити аналіз змісту тематичних розділів, які викладалися під час практики в кожному класі (за програмою, підручником, робочим зошитом).

2. Вивчити наукову та методичну літературу до уроків.

3. Відвідати і коротко проаналізувати у щоденнику педпрактики уроки, позаурочні та позакласні заходи, що проводилися вчителями, студентами-практикантами.

4. Виготовити (за вибором студента) набір інструктивних карток до лабораторних робіт з історії, набір дидактичного матеріалу для самостійних робіт або набір карток для диференційованого опитування учнів з однієї з тем, мультимедійну презентацію до одного з уроків.

5. Організувати і провести краєзнавчу, екскурсійну роботу, використати її результати в навчально-виховному процесі.

6. Проводити індивідуальні заняття з учнями.

Виховна робота:

1. Участь у виховній роботі з класом (проведення етичних бесід, диспутів, уроків культури, допомога в організації трудових, художніх, спортивних та інших заходів);

2. Відвідування та аналіз виховних заходів, проведених вчителями школи, студентами-практикантами, ведення їх протокольних записів (все записується в щоденник психолого-педагогічних спостережень),

3. Відвідування та аналіз виховних заходів природничого напрямку, проведених вчителем-предметником або студентами-практикантами, ведення їх протокольних записів;

4. Підготовка і проведення одного залікового виховного заходу в закріпленому класі;

5. Підготовка і проведення одного залікового позакласного чи позашкільного виховного заходу за фахом (тематичний вечір, усний журнал, конкурс, вікторина, квк, екскурсія, випуск спецгазети, бесіда тощо);

6. Участь в роботі з батьками (відвідування учнів вдома, участь у підготовці і проведенні батьківських зборів, у випуску газет для батьків тощо);

7. Проведення профорієнтаційної роботи.

Написання психолого-педагогічної характеристики:

Психолого-педагогічна характеристика – відповідальний етап педагогічної практики в школі. Уміння побачити та проаналізувати позитивні й негативні особливості особистості, класного колективу, вміння надати оптимальні за змістом психолого-педагогічні рекомендації, передбачають у студентів спроможність продемонструвати певний рівень необхідних знань, набутих у курсах загальної, вікової і педагогічної психології. Разок написання психолого-педагогічної характеристики на особистість учня подано у додатку 6.

Організаційна робота

Проведення профорієнтаційної роботи з учнями ЗЗСО та визначення можливих вступників до Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка на спеціальність 014 Середня освіта (Історія) та інші спеціальності Університету

VII. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Контроль за роботою студентів, її облік та оцінка – складові діяльності методиста і вчителя-фахівця, які повинні визначити, наскільки студент опанував основи педагогічних знань та навичок. При цьому керівники практики беруть до уваги навчальну та виховну роботу, яку здійснював студент протягом практики.

При оцінці навчальної роботи враховується відвідування уроків вчителя історії та залікових уроків інших студентів, перевірка зошитів з історії, щоденників учнів, додаткові заняття з учнями, що не встигають, або обдарованими учнями, позакласна робота за фахом.

Виховна робота включає: допомогу в організації та проведенні громадсько-корисної роботи учнів, організацію дозвілля, заходи з набуття навичок культури поведінки, а також усі заплановані виховні заходи: інформаційні години, екскурсії, зустрічі, диспути тощо.

Перевірка та облік повинні бути строго індивідуальними та систематичними. Облік розрізняють на поточний та підсумковий. Спостереження за діяльністю студентів дає можливість оцінювати організаційну, змістову, дидактичну, виховну спрямованість навчального процесу.

Форми контролю студентів можуть бути різними. Наприклад, на індивідуальних та групових консультаціях з'ясовується знання практикантом конкретних питань навчальних тем, виявляються недоліки в знаннях та вміннях. Систематичні бесіди методистів зі студентами є одночасно й формою методичної допомоги, й ефективним засобом контролю за роботою студентів. Поточний облік завершується підсумковим. Підсумки педагогічної практики студентів підводяться на шкільних та факультетських науково-практичних конференціях.

VIII. ФОРМА ЗВІТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРО ПРАКТИКУ

Наприкінці практики здобувачі вищої освіти подають такі звітні документи:

1. Розгорнуті плани-конспекти 6 залікових уроків з предметів громадянської та історичної освітньої галузі (з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, правознавства) (додатки 3-5, 7);
2. План-конспект предметного позакласного заходу з навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі в 5-9 класах;
3. Наочність до залікових уроків;
4. План-конспект позанавчального виховного заходу класного керівника;
5. Аналіз уроку з навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі в 5-9 класах за запропонованими схемами;
6. Психолого-педагогічну характеристику на особистість учня;
7. Характеристику ЗЗСО (зокрема опис кабінету історії);
8. Інформація про проведену профорієнтаційну роботу (зазначається дата проведення, класи, кількість учнів та подається список можливих вступників);
9. Звіт про педпрактику.

IX. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

По закінченню навчально-залікової практики у закладі загальної середньої освіти (практика в основній школі) проводиться підсумкова конференція в школі (вузі), на яких присутні всі студенти-практиканти групи, директор школи або його заступник, організатор позакласної роботи, вчителі, що працювали зі студентами. На конференції практиканти звітують про свою навчально-виховну роботу, дають характеристику класу, окремим учням, роблять висновок про рівень своєї теоретичної та практичної підготовки. Зокрема, студенти

виступають із доповідями та презентаціям, які вони підготували на основі вивчення досвіду роботи кращих учителів-істориків міста та області, демонструють результати своєї науково-методичної роботи.

Проведення підсумкової науково-практичної конференції супроводжується організацією виставок. Матеріалами для виставок із навчальної та виховної роботи можуть бути: різноманітне унаочнення, підготовлене студентами (таблиці, схеми, діаграми, моделі, колекції тощо), стінні газети, куточки практиканта, тематичні стенди, фотогазети, мультимедійні презентації, відеофільми, які відображають діяльність учнів та студентів під час навчання, на екскурсіях, документи звітності студентів (план роботи, опис проведених уроків, щоденники, сценарії позакласних занять тощо).

Важливе значення при підведенні підсумків навчально-залікової практики у закладі загальної середньої освіти (практика в основній школі) має аналіз документів звітності студентів.

Загальна оцінка роботи кожного студента повинна бути комплексною, враховувати всі напрямки його діяльності за період практики, а не середньоарифметичною, виведеною з усіх отриманих оцінок. Вона визначається на основі обговорення та узгодження висновків керівників практики: методистів фахових кафедр. Підсумкову оцінку за практику виставляє груповий методист після узгодження з викладачами кафедр, які беруть участь у проведенні практики.

Алгоритм визначення підсумкової оцінки:

Підсумкова оцінка з навчально-залікової практики у закладі загальної середньої освіти (практика в основній школі) визначається на підставі середньозваженого бала, коли до уваги береться ваговий коефіцієнт та показник середньоарифметичної оцінки всіх основних видів робіт, які виконує студент на практиці, а саме (таблиця):

№ з/п	Види діяльності студента-практиканта	Кількість балів	Ваговий коефіцієнт
1	Проведення залікових уроків	35	0,35
2	Проведення предметного позакласного заходу	10	0,1
3	Виготовлення наочності до залікових уроків	10	0,1
4	Позанавчальна виховна робота	10	0,1
5	Аналіз уроку з предмету	10	0,1
6	Написання психолого-педагогічної характеристики	10	0,1
7	Характеристика ЗЗСО (при наявності - опис кабінету історії)	5	0,05
8	Профорієнтаційна робота	5	0,05
8	Оформлення документації педпрактики	5	0,05
	Всього	100	1,0

Робота студентів за період педагогічної практики оцінюється за такими критеріями:

При виставленні підсумкової оцінки за педагогічну практику враховується ефективність проведення студентом навчально-виховної роботи, участь у методичній роботі школи, його відношення до педагогічної професії, до учнів, до школи, якість звітної документації, виконання всіх видів завдань практики.

Оцінка виконання студентами завдань практики:

Оцінка "Відмінно" (А) виставляється тоді, коли план конспект залікового уроку відповідає основним вимогам, а саме:

чітко зазначена тема уроку, яка відповідає календарному плану, в меті уроку розкриті навчальні, розвивальні та виховні завдання зазначене обладнання уроку, основні терміни та поняття

визначений тип уроку та план уроку

в описі ходу уроку чітко описаний зміст та методика проведення кожного етапу уроку з зазначенням засобів навчання, методів та методичних прийомів.

За планом-конспектом оцінюється наскільки раціонально використовувались різноманітні методи навчання та засоби активізації учнів із урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, знання матеріалу за фахом, психолого-педагогічної теорії та творча самостійність у доборі навчального й дидактичного матеріалу для оформлення та проведення занять.

“Добре”(В) ставиться у тому випадку, коли наявні незначні недоліки в оформленні плану-конспекту і визначається, що урок проведений на високому науково-педагогічному рівні; на ньому вдало розв’язувались освітні та виховні проблеми, але недостатньо ефективно використовувались окремі методичні прийоми активізації учнів; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії, самостійність у доборі навчального та дидактичного матеріалу, але допустив при цьому незначні помилки в побудові та проведенні заняття.

“Добре”(С) ставиться у тому випадку, коли наявні недоліки в оформленні плану-конспекту, зокрема у описі ходу уроку і визначається, що урок проведений на високому науково-педагогічному рівні; на ньому вдало розв’язувались освітні та виховні проблеми, але недостатньо ефективно використовувались окремі методичні прийоми активізації учнів; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії, самостійність у доборі навчального та дидактичного матеріалу, але допустив при цьому незначні помилки в побудові та проведенні заняття.

Оцінки “Задовільно”(Д) заслуговує студент, який при оформленні плану-конспекту допустив помилки в описі реалізації навчально-виховних завдань, виходячи з опису ходу уроку недостатньо ефективно використовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, слабо активізував пізнавальну діяльність учнів;

Оцінки “Задовільно”(Е) заслуговує студент, який при оформленні плану-конспекту допустив помилки в формулюванні мети уроку, доборі обладнання, описі реалізації навчально-виховних завдань, виходячи з опису ходу уроку недостатньо ефективно використовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, слабо активізував пізнавальну діяльність учнів;

“Незадовільно” (F) виставляється у тому випадку, якщо план-конспект не відповідає вище зазначеним вимогам.

Оцінка позаурочної та позакласної роботи.

Позакласна робота з предмету за документацією оцінюється за такими критеріями: відповідність плану конспекту залікового заходу основним вимогам, а саме: чи чітко зазначена тема заходу, його мета, обладнання, форма проведення та місце проведення, перераховані етапи проведення заходу, наведений детальний опис проведення заходу.

За планом-конспектом оцінюється наскільки раціонально використовувались різноманітні методи навчання та засоби активізації учнів із урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, знання матеріалу за фахом, психолого-педагогічної теорії та творча самостійність у доборі навчального й дидактичного матеріалу для оформлення та проведення заходу.

X. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ЗАЛІКОВОЇ (В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ) ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Навчально-залікова (в основній школі) практика студентів заочної форми навчання триває 3 тижні. На період практики студенти прикріплюються до вчителя історії.

Протягом першого тижня студент-практикант повинен:

- а) скласти індивідуальний план на період проходження практики;
- б) ознайомитись з класом, календарним планом уроків історії, методичною базою викладання предмету в даній школі;

- в) відвідати уроки історії у вчителя, до якого він прикріплений, зробити повний аналіз одного з них (у 7-9 класах) за поданою схемою (додаток 2);
- г) ознайомитись із планом позаурочної та позакласної роботи з предмету;
- д) ознайомитись з планом виховної роботи класного керівника у закріпленому класі;
- е) скласти опис кабінету історії у відповідності із планом (додаток 1);

Протягом наступних тижнів практики студент проводить пробні та залікові уроки з історії, виховну роботу з предмету у закріпленому класі.

За період практики студенти заочної форми навчання зобов'язані:

1. Провести 3 уроки з предметів історичного циклу, що оцінюються методистом та вчителем: у 7 класі - з розділів «Галицько-Волинська держава», «Україна у складі Великого князівства Литовського», «Європа. Візантія. Арабський світ (VII-XV ст.)»; у 8 класі - з розділів «Українські землі в 60-70 рр. XVII ст.», «Франція. Просвітництво. Росія. США (др. пол. XVII – поч. XVIII ст.)»; у 9 класах - з розділів «Суспільно-політичний рух у др. пол. XIX ст.», «Завершення формування світових колоніальних імперій. Міжнародні відносини (кін. XIX ст.)». В окремих випадках дозволяється замість уроків в 7-9 класі проводити уроки з курсу «Історія» в 5-6 класах (за вибором).

2. Виготовити наочність до залікових уроків.

3. Підготувати та провести позакласний захід з предмету в 5-9 класах (за вибором).

4. Відвідати уроки вчителів історії, ознайомитись із їхнім досвідом викладання, проаналізувати один з них.

5. Скласти розгорнуті плани-конспекти залікових уроків та позакласного предметного заходу.

7. Подати наочність, плани-конспекти, аналіз уроку та опис кабінету історії на захист педпрактики.

Підведення підсумків практики студентів заочної форми навчання

Студенти повинні подати на захист практики:

1. Розгорнуті плани-конспекти 6 залікових уроків (додатки 3-5, 7);
2. План-конспект предметного позакласного заходу;
3. Наочність до залікових уроків;
5. Аналіз уроку з предмету за запропонованими схемами;
7. Характеристику ЗЗСО (зокрема опис кабінету історії);
8. Інформація про проведену профорієнтаційну роботу (зазначається дата проведення, класи, кількість учнів та подається список можливих вступників);
9. Звіт про навчально-залікову (в основній школі) практику у закладі загальної середньої освіти.

Рекомендована література

Основна література

1. Баханов Х.О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. Київ, 1995. 205с.
2. Бондар В. І. Дидактика: підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К. : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес. Тернопіль: Богдан 2004. 383 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. Київ: Академія, 2003. 576 с.
5. Даниленко М. В., Даниленко Л. І. Педагогічні задачі : навч. посібник. Київ : Вища шк., 1991. 197 с.
6. Донської Г. М. Дидактичний матеріал з нової історії. Київ, 1980. 93 с.
7. Дудка Л. О., Грищенко Т. М. Проблемне навчання на уроках історії (на прикладі теми «Утворення Української Гетьманської держави – Гетьманщина»). Історія України, 8 клас. *Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії, правознавства та суспільно-політичних дисциплін: Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції, Ніжин, 05 квітня 2013 року / упорядник О. С. Дудченко. Ніжин : П П Лисенко, 2013. – С. 4-8;*
8. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник. Київ : Знання, 2007. 447 с.
9. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. пос. Харків, 1997. 338с.
10. Методика викладання історії в школі. Навчальний посібник для ВНЗ. / Сост. Г.І.Александрова, В.М Александров, Л.І. Полякова. Мелітополь, 2007. 92 с.
11. Методика підготовки та проведення уроку історії. Методичні рекомендації для студентів спеціальності "географія–історія". Ч. 2 / Укладачі: Г.І. Александрова, В.М Александров, В.В. Гудзь, Л.В.Афанасьєва, Т.С. Троїцька Мелітополь, 2001.
12. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Граніна, 2001. 608 с.
13. Педагогічна практика з історії. Методичні рекомендації для студентів 4 та 5 курсів спеціальності «географія–історія» / Укладачі: Г.І. Александрова, В.М. Александров, В.В. Гудзь, Г.В. Черная. Мелітополь, 2001.
14. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2006. 328 с.
15. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Видавничий центр "Академія", 2000. 544 с.
16. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ: Либідь, 2003. 559 с.

Додаткова література

1. Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії, правознавства та суспільно-політичних дисциплін : Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції, Ніжин, 05 квітня 2013 року / упорядник О.С. Дудченко. Ніжин : ПП Лисенко, 2013. 58 с.
2. Альбом навчально-методичних схем з педагогіки / [укл. П. М. Щербань]. Київ : РНМК, 1992.110с.
3. Горохівський П. І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань: П П Жовтий О. О, 2013. 294 с.
4. Жерносек І. П. Організація науково-методичної роботи в школі : метод. посібник. Харків : Вид. група "Основа", 2006. – 128 с.
5. Закон України «Про загальну середню освіту»
6. Закон України «Про молодіжні та дитячі організації»
7. Закон України «Про освіту».

8. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах предметів інваріантної складової навчального плану у 2022/2023 навчальному році. Ужгород: Центр інформаційно-видавничої діяльності ЗППО, 2014. 177 с.;

9. Кізяков О. В., Кізякова К. О., Малюкова Н. Л. Шкільні підручники з історії: переваги, недоліки та толерантність у викладенні матеріалу (за результатами загальнонаціонального соціологічного дослідження. *Методичний вісник історичного факультету*. 2012. № 10. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. С. 40-56;

10. Комплект періодичної літератури за останні 5 років («Відкритий урок», «Шлях освіти», «Рідна школа», «Завуч школи», «Директор школи», «Позакласний час», «Трудова підготовка в закладах освіти», «Трудове навчання в школі»).

11. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку Української державності. Педагогічна газета. 2000. № 6 (72).

12. Концепція національного виховання. Київ, 1994.

13. Кузьмінський А.І. Педагогіка : завдання і ситуації [практикум]. Київ: Знання-Прес, 2003. 429 с.

14. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / [за заг. ред. акад. О. Г. Морозова]. Київ : МАУП, 1994. 48 с.

15. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу. Київ : Рад. шк., 1993. С. 29–136.

16. Методика викладання історії в школі: Вказівки до вивчення дисципліни студентам ІV курсу, спеціальність "історія" / Укладач Терно С.О. Запоріжжя: ЗНУ, 2005. 21 с.

17. Національна стратегія розвитку освіти 2012-2021 роки.

18. Онишків З. М. Основи школознавства. Тернопіль. б/в, 1995. 104 с.

19. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2006. 328 с.;

20. Про запровадження 12–бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Наказ МОНУ та АПН України від 04.09.2000 № 428/48. *Початкова школа*. 2000. № 12.

21. Скирда І. М., Шведова Л. А. Методичне та дидактичне забезпечення шкільних курсів «Історія України» та «Всесвітня історія» (на прикладі співпраці учителів, викладачів, науковців та видавництва). *Методичний вісник історичного факультету*. 2012. № 10. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. С. 9096.

22. Татарінов М. В. Створення системи методично-дидактичного забезпечення процесу навчання історії учнів у основній допрофільній та старшій профільній школі на регіональному рівні. *Методичний вісник історичного факультету*. 2012. № 10. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. С. 96-100.

Джерела

1. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Тернопіль: "Навчальна книга-Богдан", 1997. 192 с. – Режим доступу www.socgum.mdpu.org.ua/prepodavatel/kuchina/Ficula_Pedagogica.pdf

2. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с. *Онлайн бібліотека освітньої та наукової літератури*. – Режим доступу http://eduknigi.com/ped_view.php?id=23

Рекомендована література для виконання завдань із психології

1. Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Марченко В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики : навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів / за заг. ред. М. С. Корольчука. Київ : Ельга, Ніка-центр, 2005.

2. Пашукова Г. І., Допіра А. І., Д'яконов Г. В. Практикум із загальної психології / за ред. Г. І. Пашукової. Київ : «Знання», КОО, 2000.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

ПЛАН ОПИСУ КАБІNETУ ІСТОРІЇ

1. Розміщення кабінету, розміри.
2. Загальне обладнання кабінету історії: меблі, дошка, пристосування для демонстрації посібників і карт.
3. Стенди кабінету: кількість, розмір, зміст.
4. Засоби навчання, які розміщені й зберігаються в кабінеті (кількість, стан).
5. Загальний висновок про стан матеріальної бази викладання історії в школі.

Додаток 2.

СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ ІСТОРІЇ

- I. Дата проведення уроку, школа, клас, прізвище вчителя.
- II. Тема уроку.
- III. Передбачувана мета та завдання уроку: освітні, розвиваючі, виховні.
- IV. Обладнання уроку.
- V. Основні терміни й поняття уроку.
- VI. Тип уроку.
- VII. Структура уроку: основні етапи, час їх проведення, логічний зв'язок між етапами уроку, відповідність структури вказаному типу уроку.
- VIII. Досягнення мети та розв'язання завдань уроку за наявними етапами.
 1. Проведення організаційного етапу уроку.
Технічна, методична, фізіологічна організація учнів до роботи.
 2. Перевірка домашнього завдання на уроці:
 - а) методи та методичні прийоми перевірки;
 - б) складність та якість завдань та питань для перевірки знань;
 - в) логіка побудови питань, уточнення та доповнення відповідей учнів, використання наочності під час опитування;
 - г) якість відповідей учнів, загальна підготовленість учнів до уроку;
 - д) об'єктивність оцінювання навчальних досягнень учнів учителем, їх якість, вимогливість, кількість оцінок.
 3. Актуалізація чуттєвого досвіду та опорних знань учнів.
Методи та методичні прийоми, використані на етапі, активність класу.
 4. Мотивація навчальної діяльності учнів.
Методи та методичні прийоми мотивації учбової діяльності школярів на уроці.
Планування далекої та близької перспективи.
 5. Повідомлення учням теми, мети та завдань уроку.
Використання вчителем певної системи повідомлення: інформаційно-пояснювальної, інформаційно-пізнавальної, інформаційно-дослідницької.
Використані методи та методичні прийоми.
 6. Вивчення нового матеріалу.
Методи та методичні прийоми викладення нового матеріалу вчителем та організація пізнавальної діяльності учнів на цьому етапі.
Перехід до нової теми, запис на дошці та в зошитах, зміст матеріалу, його обсяг, науковість, системність, доступність.
Добір методів та методичних прийомів, їх поєднання, відповідність їх змісту та віковим особливостям учнів.
Методи формування умінь та навичок, методи активізації пізнавальної активності учнів.
Використання наочності.
Диференціація навчання.
Термінологічна робота, використання міжпредметних зв'язків.
Аналіз діяльності вчителя: володіння матеріалом, культура мовлення, стиль спілкування з класом.
Аналіз діяльності учнів: якою мірою задіяні вони до роботи, ступінь зацікавленості, самостійність, активність, дисциплінованість.
Зміст записаного матеріалу, компактність.
Оформлення вчителем записів на дошці, дотримання гігієнічних умов підтримки працездатності учнів на уроці.
 7. Узагальнення та систематизація знань.
Методи, використані для проведення первинного аналізу або синтезу знань
Використання підручника, навчально-логічні завдання, розв'язання пізнавальних завдань, проблемних завдань, творча робота.
Методи та методичні прийоми, застосовані на даному етапі. Використання схем, таблиць, завдань, задач.
Використання питань, вправ, задач.
 8. Підведення підсумку уроку.
Методи проведення етапу.
Який матеріал засвоїли учні, якість засвоєння.

9. Визначення домашнього завдання.
Обсяг завдання, диференціація, пояснення вчителем змісту роботи, прийомів та послідовності виконання домашньої роботи.
10. Загальний висновок про рівень проведення уроку та його результативність:
Досягнення мети уроку,
Якість знань учнів на уроці,
дисципліна,
зв'язок з попередніми та наступними уроками.
Критичні зауваження та методичні поради.

**ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА КОНСТРУЮВАННЯ УРОКУ
ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЗНАТЬ**

I. Визначення теми уроку.

II. Ознайомлення з текстом статті підручника.

III. Визначення мети уроку.

У меті уроку необхідно відобразити навчальні, розвивальні та виховні завдання уроку.

Навчальні завдання полягають у формуванні понять; вдосконаленні понять; узагальненні та систематизації знань; поясненні зв'язків; визначенні головних рис об'єктів або явищ; вивченні закономірностей; сутності законів; теорій, наукових вчень; ознайомленні з різноманітністю живих організмів; застосуванні теоретичних знань на практиці.

Розвивальні завдання передбачають розвиток інтелектуальних та спеціальних вмінь та навичок (спостережливості, логічного мислення, пам'яті, роботи з таблицями, схемами, натуральними об'єктами, лабораторним обладнанням, тощо).

Виховні завдання спрямовані на формування та розвиток якостей особистості, через здійснення різних видів виховання (патріотичного, екологічного, морального, фізичного, історичного, краєзнавчого, трудового, інтернаціонального).

IV. Визначення обладнання : натуральних, друкованих, технічних засобів навчання, муляжів, моделей, лабораторного обладнання.

V. Визначення основних термінів та понять за змістом навчального матеріалу підручника.

VI. Визначення типу уроку.

VII. Визначення структури уроку відповідно до типу, перелік етапів уроку.

VIII. Розгорнутий опис поетапного ходу уроку з вказанням змісту кожного етапу, методів та методичних прийомів.

Назва етапу уроку	Зміст етапу	Можливі методи та методичні прийоми.
<i>Організаційний етап.</i>	1.Привітання, фіксація відсутніх. 2.Перевірка підготовки робочого місця учнів до заняття. 3.Перевірка підготовки класного приміщення до заняття. 4.Організація уваги учнів. 5.Розкриття загальної мети, завдань та плану проведення уроку	1.Привітання, побажання хорошого настрою. 2.Привітання учнів, які після тривалої відсутності прийшли на заняття 3. Фізкультхвилинка. 4.Розминка. 5.Хвилина мистецтва. 6. Посмішка другу.
<i>Актуалізація опорних знань.</i>	1.Актуалізація суб'єктного досвіду учнів. 2.Визначення типових помилок. 3.Встановлення логічних зв'язків між темами, курсами, поняттями.	1.Проблемна бесіда. 2.Ситуативні завдання. 3. Асоціативний ряд. 4.Кубування. 5. Впиймай помилку. 6. Хто зайвий. 7.Інтелектуальна розминка. 8. Мозковий штурм. 9. Аналіз народознавчого матеріалу. 10. Аналіз статистичних даних. 11.Парадокс. 12. Аналіз наукових фактів.
<i>Мотивація навчальної діяльності.</i>	1.Забезпечити мотивацію навчання, прийняття учнями цілей уроку. 2.Формулювання цілей уроку разом з учнями. 3.Показ соціального і практичного значення матеріалу,що вивчається. 4.Постановка перед учнями навчальної проблеми.	1.Розповідь. 2.Пояснення. 3.Проблемна бесіда. 4."Очікування". 5.Фантастична добавка. 6.Перегляд відеофрагменту. 7.Відстрочена відгадка.
<i>Формування нових знань.</i>	1.Забезпечити сприйняття, осмислення та первинне запам'ятовування учнями матеріалу, що вивчається.	1.Розповідь, пояснення, опис, бесіда, що супроводжується демонстрацією наочності. 2.Робота з історичним джерелом.

	<p>2. Сприяти засвоєнню учнями способів, засобів, які привели до певного висновку.</p> <p>3. Створити змістові та організаційні умови засвоєння учнями методики відтворення вивченого матеріалу</p> <p>4. Організація уваги учнів.</p> <p>5. Повідомлення основної ідеї матеріалу, що вивчається.</p> <p>6. Забезпечення осмислення метода дослідження знань, що вивчаються, способів та засобів, які привели до зроблених висновків.</p>	<p>3. Робота у групах.</p> <p>4. Перегляд відеофільму.</p> <p>5. Робота з визначенням понять, які вводяться.</p> <p>6. Використання аналогій як способу включення в зміст суб'єктного досвіду учнів.</p> <p>7. Подання матеріалу одночасно в словесній і знаково-символічній формах, у порівняльних або класифікаційних таблицях, схемах.</p> <p>8. Робота на основі мультимедійної презентації.</p> <p>9. Рольова гра.</p> <p>10. Ділова гра.</p>
<i>Узагальнення та систематизація знань.</i>	<p>1. Встановити правильність усвідомлення вивченого матеріалу.</p> <p>2. Виявити прогалини первинного осмислення вивченого матеріалу, неправильні уявлення учнів.</p> <p>3. Провести корекцію виявлених прогалин в усвідомленні учнями вивченого матеріалу</p> <p>4. Перевірка вчителем розуміння учнями того, що є суттю основного змісту.</p>	<p>1. Бесіда.</p> <p>2. Самостійна робота (тести, таблиці, схеми, німі малюнки).</p> <p>3. Робота з історичним джерелом, ілюстраціями.</p> <p>4. Асоціативний ряд.</p> <p>5. Кросворд.</p> <p>6. Опорний конспект.</p> <p>7. Використання завдань на впізнання вивчених об'єктів.</p> <p>8. Світлофор.</p> <p>9. Наведення учнями своїх прикладів за новим матеріалом</p>
<i>Підведення підсумку уроку.</i>	<p>1. Дати якісну оцінку роботи класу та окремих учнів</p> <p>2. Підбиття підсумків навчального заняття</p> <p>3. Формулювання висновку.</p>	<p>1. Повідомлення вчителем оцінок.</p> <p>2. Підбиття підсумків самими учнями</p> <p>3. Мікрофон.</p>
<i>Визначення домашнього завдання.</i>	<p>1. Забезпечити розуміння учнями цілей, змісту й способів виконання домашнього завдання</p> <p>2. Інформація про д/з.</p> <p>3. Мотивування виконання д/з.</p> <p>4. Інструктаж з виконання д/з.</p> <p>5. Перевірка розуміння учнями змісту й способів виконання д/з</p>	<p>1. Цікава постановка навчальної проблеми, якщо йдеться про пізнавальні завдання.</p> <p>2. Різномірне д/з.</p> <p>3. Завдання масивом.</p> <p>4. Особливе завдання.</p> <p>5. «Незвичайна звичайність».</p> <p>6. Ідеальне завдання</p>

ПРИКЛАД УРОКУ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЗНАТЬ

Розробка уроку з історії України для 9 класу на тему: "Початок національного відродження у Наддніпрянській Україні наприкінці XVIII - початку XIX століття"

Тема: Початок національного відродження у Наддніпрянській Україні наприкінці XVIII - початку XIX століття.

Мета: ознайомити учнів із процесом розвитку національної ідеї в суспільно – політичному русі України першої половини XIX століття та внеском її видатних представників у цей процес; повідомити школярів про діяльність українського дворянства щодо відновлення автономних прав України; розвивати вміння працювати з історичними документами, аналізувати їх; утверджувати активну громадянську позицію та сприяти вихованню громадянськості та патріотизму.

Очікувані результати: після цього уроку учні зможуть:

- * Пояснювати причини та особливості національного відродження в Наддніпрянській Україні;
- * Розповісти про роль української інтелігенції у процесі національного відродження;
- * Аргументувати своє ставлення до необхідності національного відродження на українських землях.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу

Основні поняття: національна ідея, національне відродження, самосвідомість, автономія, етнографія.

Основні дати:

1791 – таємна місія В. Капніста до прусського короля в Берлін.

1798 – видання в Петербурзі трьох частин поеми Котляревського „Енеїда”.

Початок XIX ст. – написання „Історії русів”

Структура уроку

1. Організаційний момент.

2. Оголошення теми і мети уроку з мотиваційним аспектом.

3. Вивчення нового матеріалу:

- * Національна ідея у суспільно – політичному русі України.
- * Заходи українського дворянства щодо відновлення автономії України. Місія В.Капніста і Новгород – Сіверський гурток як прояви його діяльності.

* „Історія Русів”, її значення у формуванні національної самосвідомості

4. Закріплення нових знань і вмінь учнів (під час опрацювання кожного питання).

5. Підсумок уроку.

6. Домашнє завдання.

Хід уроку.

1. Організаційний момент.

2. Оголошення теми і мети уроку з мотиваційним аспектом.

„Найбільшою нісенітницею є та, буцім Україна була колись єдиною неподільною із погляду національних інтересів і змагань, як хочать впевнити наші псевдопатріоти, такої України ніколи не існувало і не існує. Ніколи Україна не боролася ні за який свідомий загальноукраїнський ідеал, і ніколи не існувало свідомого загальноукраїнського патріотизму...”

(Хрестоматія з історії УРСР)

„Україна стане колись новою Грецією: прекрасне підсоння цього краю, весела вдача народу, його музичний хист, родюча земля – все колись прокинеться: з тільки малих племен, якими колись були греки, повстане велика, культурна нація, і її межі простягнуться до Чорного моря, а відтіля ген, у далекий світ”.

(В.Січинський „Чужинці про Україну”)

* Про яку країну іде мова в цих висловлюваннях?

* Чи однакові точки зору авторів?

* Як ви можете оцінити ці твердження?

Авторами цих тверджень є український поет П.Грабовський (1) і німецький філософ Й.- Г. Гердер (2). Отже, існували різні точки зору щодо майбутнього українського народу.

* До складу яких держав входили українські землі наприкінці XVIII - початку XIX століття?

* Які умови необхідні для створення власної держави?

(прагнення до незалежності, національна самосвідомість, спільна територія...)

Сьогодні на уроці, ми розглянемо, чи існували ці умови наприкінці XVIII - початку XIX століття? А також, проаналізувавши фактичний матеріал, дамо відповідь на запитання: „Чи розпочалося національне відродження на Україні наприкінці XVIII - початку XIX століття?”

3. Вивчення нового матеріалу.

Словникова робота.

Для подальшої роботи на уроці нам потрібні будуть слідуєчі терміни:

Національна ідея	Національне відродження	самосвідомість	автономія	Суспільно – політичний рух
-----------------------------	------------------------------------	-----------------------	------------------	---

Які з цих термінів ви можете пояснити? Як ви розумієте інші?

Для точного визначення поняття скористайтеся словниками.

СЛОВНИК

Національна ідея – усвідомлення українцями себе як окремого народу з власною історією, культурою. Традиціями, мовою. Можливістю національного існування.

Національне відродження – процес пробудження самосвідомості народу.

Самосвідомість – ясне розуміння своєї суті, своїх особливостей. Своєї ролі у житті, в суспільстві.

Автономія (з грецької – самоуправління, незалежність) – надання деяким частинам держави (областям, департаментам, провінціям...) прав на самоврядування в адміністративній сфері.

Суспільно – політичний рух - своєрідна форма вияву політичної активності мас; спільна діяльність людей, що різняться своїми ідейними засадами, цілями та способами досягнення мети, кількістю та роллю в політичному житті.

Національна ідея у суспільно – політичному русі України.

Розповідь вчителя:

У всесвітній історії XIX століття - це час розквіту різних прогресивних ідей. Далеко позаду залишилися погляди, які пояснювали світ лише з точки зору Божої волі. Освічені європейці ствердилися у можливостях людського розуму, що й породило безліч різних ідеологій, які проникали в Україну. Наприклад, ідеї Просвітництва та Французької революції.

Однією з таких ідеологій була ідея національної самосвідомості. І раніше народи усвідомлювали свої відмінності від інших народів, та соціально – економічні відмінності в середовищі одного народу вважалися більш значимими. А саме: українські, польські, російські феодалі відчували, що мають більше спільного з феодалами інших країн, ніж з селянами своєї. На початку XIX століття починають формуватися інші погляди, нове розуміння суспільства, яке спирається на загальність мови й культури.

Україна не стала винятком.

Робота в малих групах.

1.Визначте умови, в яких розпочалося формування національної свідомості.

2. Визначте, які складові має національне відродження.

Результати роботи мають бути наступні:

Умови в яких розпочалося формування національної свідомості:

- * Відсутність єдиної території;
- * Тотальна русифікація українського населення;
- * Зречення рядом представників українського дворянства національних інтересів;
- * Засилля російського чиновництва на адміністративних посадах в українських губерніях та повітах Російської імперії;
- * Збереження українськими патріотами культурних і державних традицій України.

Складові національного відродження:

- * Поява певної верстви населення, яка впроваджує програму національного відродження в життя.
- * Відродження історичного минулого
- * Впровадження і захист української мови.
- * Поява творів української літератури.
- * Відродження національного мистецтва, традицій.

Бесіда за питаннями

- З'ясуйте причини і необхідність національного відродження України на початку XIX століття. Проведіть аналогію з нинішнім періодом.

Національне відродження - це перший крок до формування національної ідеї, без нього не може сформуватись національна самосвідомість, тобто усвідомлення себе не „малоросами”, не людьми другого сорту, нездатними ідентифікувати себе етнічно.

- Чи було українське суспільство підготовлене до активної боротьби за свою незалежність?

- Які прояви національного відродження могли мати місце в той час?

Розповідь вчителя.

Основною формою національного відродження стало відродження української мови. Велику роль у формуванні сучасної української мови і літератури відіграв І.Котляревський. Його поема „Енеїда”, яка побачила світ 1798 року, написана народною мовою, стала першим таким твором в українській літературі. Основи нової української літератури заклали також письменники Є.Гребінка, П.Гулак – Артемовський і Т. Шевченко.

- Чи можна вважати, що українська мова відіграла важливу роль у формуванні сучасної Української держави? Свою відповідь обґрунтуйте!

Мовно – культурна проблем стала однією з найважливіших у житті освіченої громадськості після ліквідації козацької автономії. Її вирішення стало справою життя багатьох інтелігентів, людей розумової праці, які здебільшого походили з незаможних верств населення: дрібно – маєткового дворянства, нижнього і середнього за посадами і статками духовенства, людей козацького і міщанського станів.

Заходи українського дворянства щодо відновлення автономії України. Місія В.Капніста і Новгород – Сіверський гурток як прояви його діяльності.

Робота великими групами (4)

Кожна група одержує роздатковий матеріал і впродовж 5 хвилин відповідає на поставлені запитання.

Перша група.

З доповідної записки канцлера Герцберга королю Пруссії з приводу місії Василя Капніста.

„... до мене таємно прибув дворянин з Малоросії, або Російської України, який назвав себе Капністом. Він твердить, що його послали мешканці цієї країни, що доведені до крайнього відчаю тиранією, яку російський уряд, а саме князь Потьомкін, здійснювали над ними, та що він хотів би знати, чи на випадок війни вони зможуть сподіватись на протекцію Вашої Величності – в такому випадку вони зможуть скинути російське ярмо. Він каже, що це була країна давніх запорізьких козаків, від яких забрали всі їхні привілеї, кинувши їх під ноги росіян...”
Український археографічний щорічник. – Випуск 1. – т.4. – с.225

1. Про що йде мова в цьому документі?
2. Яка мета місії Василя Капніста?
3. Чи могла ця місія сприяти національному відродженню України?

Друга група.

Новгород – Сіверський патріотичний гурток – таємний гурток українських автономістів. Існував у Новгород – Сіверському намісництві в 80 – 90рр. XVIII століття. До гуртка входили А.Гудович, Г.Долинський, М.Значко – Яворський, В.Шпишацький, Т.Калинський, М.Миклашевський, А.Худорба та ін. Гурток ставив своїм завданням розвиток національної культури і здобуття незалежності України. Заходами членів гуртка поширювалися патріотичні, публіцистичні твори, праці з історії та етнографії України („Записки о Малороссии” Я.Маркевича, „Історія Русів”, „Вергілієві пастухи” О.Лобисевича та ін.), створювалися проекти розвитку української освіти: відкриття у Новгороді – Сіверському гімназії та університету, заснування „Академічного зібрання” – прототипу Української академії наук та відновлення українських козацьких формувань (проект В.Капніста). Робилися спроби знайти дипломатичну, а по можливості, і військову підтримку ідеї відновлення державної незалежності України. Довідник з історії України (А-Я): Посібник для середнього загальноосвітнього навчального закладу. – с. 520.

1. Про що йде мова в цій статті?
2. Які завдання ставив перед собою гурток?
3. яке значення мала діяльність гуртка для національного відродження України?

Третя група.

З указу Катерини II, виданого князю О.Вяземському під час вступу його на посаду генерал – губернатора: „Мала Росія, Ліфляндія і Фінляндія є провінціями, якими управляють на основі конфірмованих їм привілеїв, порушити ж їх, раптом відмовившись від них. Було б дуже непристойно, але й називати їх чужоземними і поводитись з ними на такій же основі було б більше, ніж помилкою, можна сказати певно – безглуздя. Ці провінції, а також Смоленську треба найлегшим способом привести до того, щоб вони обрусіли і перестали б дивитись, неначе вовки на ліс. Приступити до цього буде дуже легко, якщо розумні люди будуть обрані начальниками цих провінцій. Коли ж у Малоросії не буде гетьмана, то треба намагатися, щоб час і назва гетьманів зникли...”

Хрестоматія з історії Української РСР. – т.4. – с. 532.

1. Про що йде мова в цьому документі?
2. Яка мета цього указу?
3. Чи міг цей указ сприяти національному відродженню України?

Четверта група.

З виступу М. Чернишевського на захист української літератури.

„Коли у поляків з’явився Міцкевич, їм уже не потрібні стали поблажливі відзиви яких – небудь французьких або німецьких критиків: не визнавати польську літературу означало б тоді тільки виявляти власну дикість. Маючи тепер такого поета, як Шевченко, малоруська література також не потребує нічиєї ласки. Та й, крім Шевченка, пишуть тепер українською мовою люди, які були б не останніми письменниками в літературі навіть багатшій, ніж великоруська.

А найважливішою є обставина, що сама малоруська нація пробуджується. Якщо чехи неодмінно повинні мати свою літературу (хоча чехові, мабуть, не важче навчитися читати польські книжки. Ніж малоросу великоруські), то дивно було б заперечувати справедливості такого ж прагнення у малорусів, яких удвоє більше, ніж чехів.”

Хрестоматія з історії Української РСР. – т.2. – с. 278.

1. Про що йде мова в цьому фрагменті виступу?
2. Чому, на вашу думку, М. Чернишевський виступив із такою промовою?

Після завершення виступів представників груп бесіда за питаннями:

* Які спільні моменти можна відмітити у виступах учнів?

* Чи можна визначити цей період в історії України, спираючись на вказані вище фрагменти як початок національного відродження України?

** Наскільки важливою, на вашу думку, була діяльність української інтелігенції в національному відродженні?*

„Історія Русів”, її значення у формуванні національної самосвідомості.

Робота з підручником.

Прочитайте статтю „Історія Русів” і з’ясуйте головну ідею цього твору, а також дайте відповідь на запитання :” Яку роль відіграла „Історія Русів” у становленні національної самосвідомості?”

Підсумкова бесіда

Чи розпочалося національне відродження на Україні наприкінці XVIII - початку XIX століття?

Чи є актуальним питання пробудження національного відродження для сучасної України?

4. Підсумок уроку.

Проблеми національного відродження завжди актуальні і болючі, особливо на етапі становлення нової держави. Національне відродження - це процес пробудження, формування самосвідомості народу, що проявляється в розвитку його духовної культури, прагненні відтворити власне історичне минуле, в захисті мови. Дослідження проблем національного відродження надзвичайно важливе для формування нового демократичного толерантного суспільства.

5. Домашнє завдання.

Скласти таблицю „Внесок української інтелігенції у збереження і розвиток української мови і культури в першій половині XIX століття”

ОРІЄНТОВНА СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОСОБИСТІСТЬ УЧНЯ

I. Загальні відомості про сім'ю учня

1. Прізвище, ім'я дитини, вік.
2. Структура сім'ї (повна, неповна).
3. Склад сім'ї, вік батьків, фах, освіта.

(Описати, як впливають (впливали) на розвиток дитини і становлення її характеру, формування особистості структура сім'ї, вік, фах та освіта батьків, якщо є брати й сестри, то зазначте їх вплив).

II. Загальний розвиток, обізнаність

1. Інформованість у різних галузях знань (Наведіть приклад).
2. Джерела отримання інформації:
 - а) школа;
 - б) сім'я;
 - в) позашкільні заклади;
 - г) самоосвіта.

3. Новоутворення вікового періоду (наявність, ступінь розвитку).

III. Пізнавальні процеси

1. Особливості пам'яті (хороша, середня, погана. Наведіть приклад, у чому це виявляється або доведіть емпіричним шляхом).
2. Мислення (який вид мислення є провідним; які форми та операції мислення актуалізуються під час вирішення різних завдань. Наведіть приклад, у чому це виявляється або доведіть емпіричним шляхом).

IV. Емоційно-вольова спрямованість

1. Вимогливість, цілеспрямованість, критичність. Схильність до навіювання, страху. (Навести приклад).
2. Емоційність та її вплив на створення позитивного (негативного) фону в групі (Навести приклад).

V. Особистісний розвиток

1. Самооцінка та її вплив на міжособистісні відносини з членами групи, мікрогрупи.
2. Особистість і прояви групового тиску. Конформність (неконформність), референтність (нереферентність).
3. Інтереси, ціннісні орієнтації в системі соціальної спрямованості класу.
4. Соціальні чекання групи від особистості:
 - а) ступінь прояву до дитини симпатії (антипатії);
 - б) чи має стійких друзів, чи обмежується ця дружба групою, чи виходить за її межі;
 - в) чи користується авторитетом;
 - г) прояви конфліктності, компромісу (описати 1-2 ситуації).
5. Організаторські можливості дитини:
 - а) ступінь прояву рис виконавця та керівника.
 - б) тактовність.
6. Ступінь самоконтролю дитини. Рівень її моральної вихованості в системі соціальної спрямованості класу (запропоновані пункти проілюструвати прикладами або довести емпіричним шляхом).

Висновки, рекомендації.

У висновках Ви стисло викладаєте основні особливості дитячої особистості, з'ясовані в результаті спостережень і дослідження, в цілому. Рекомендації мають бути конкретними, придатними для застосування вчителем на практиці з метою корекції з'ясованих Вами поведінкових відхилень, недоліків характеру дитини тощо.

Зразок оформлення титульної сторінки розгорнутого плану-конспекту залікового уроку

Міністерство освіти і науки України	
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка	
Кафедра історії, правознавства та методики навчання	
План-конспект уроку з Всесвітньої історії проведеного у 8 класі Глухівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 студента IV курсу, 4 групи денної форми навчання ННІ філології та історії Андросенка Івана Михайловича	
I-ша консультація вчителя	_____
I-ша консультація методиста	_____
II-га консультація вчителя	_____
II-га консультація методиста	_____
Оцінка за урок	_____ вчителя (ПІБ)
	_____ методиста (ПІБ)
Глухів 2023	